

बन्दिपुर गाउँपालिका

बन्दिपुर गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशित राजपत्र

खण्ड: ४

संख्या: २०

मिति: २०७७/१२/२५

भाग २

बन्दिपुर गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिका कार्यालयको सुचना

बन्दिपुर गाउँपालिकाको कृषि बजार निर्देशिका, २०७७

प्रस्तावना:

खाधान, तरकारी, फलफुल, नगदेवाली, पशुजन्य उत्पादन लगायतका विभिन्न कृषि उपजहरूको माग तथा उत्पादन बृद्धि हुँदै आएको छ। उत्पादित कृषि उपजहरूको प्रबर्दन गरि कृषक, व्यापारी बीच सहकार्य तथा साझेदारीमा कृषि बजार स्थापना कार्यक्रम संचालनलाई पारदर्शी, प्रभावकारी बनाइ बजारमुखी कृषि ब्यबसायिकरण गर्नुको साथै उपभोक्ता समेतलाई लाभान्वित गर्न व्यवस्थित तथा प्रतिस्पर्धात्मक बजार प्रणालीको विकास तथा व्यवस्थापन गर्न वान्छनीय भएकोले,

बन्दिपुर गाउँपालिकाको कृषि तथा पशु ऐन २०७५, कृषि ब्यबसाय प्रबर्दन ऐन २०७४ को दफा ३६ बमोजिम एवं स्थानीय सरकार संचालन ऐन को दफा १०२ (२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरि बन्दिपुर गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाकोबैठकबाट पारित गरी लागु गरिएको छ ।

परिच्छेद—१

प्राग्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१)यो निर्देशिकाको नाम “कृषि बजार व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७७” रहेको छ ।

(२)यो निर्देशिका बन्दिपुर गाउँपालिकाबाट स्वीकृत भएपछि तुरुन्त लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,

(क) “कृषि बजार” भन्नाले फलफुल, तरकारी, तेलहन, दलहन, मसलावाली, पुष्प, च्याउ, मह, खाद्यान्न, दुध तथा दुग्ध पदार्थ, माछा, मासु, अण्डा लगायतका वस्तु वा समितिले तोकेको अन्य खाद्य तथा कृषि वस्तु र कृषि उत्पादन सामाग्री समेतको खरिद बिक्रि सम्बन्धी कृयाकलाप गर्न यस निर्देशिका बमोजिम व्यवस्थापन गरिने स्थान सम्झनु पर्दछ ।

(ख) “कोष” भन्नाले समितिलाई प्राप्त नगद तथा जिन्सी सामान समेतलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ग) “कृषि वस्तु” भन्नाले कृषि क्षेत्रबाट उत्पादित फलफुल, तरकारी, खाद्यान्न तेलहन, दलहन, मसलावाली, पुष्प, च्याउ, मह, दुध तथा दुग्ध पदार्थ, माछा, मासु, अण्डा, जस्ता ताजा वा नाशवान वस्तु र समितिले तोकेको अन्य खाद्य तथा कृषि उपज र कृषि उत्पादन सामाग्री समेतलाई सम्झनु पर्दछ ।

(घ) “पशु वस्तु” भन्नाले जिवित पशुपंक्षी, पशुजन्य उत्पादन पदार्थ सम्झनु पर्दछ । पशु बजार भन्नाले पशु तथा पशुजन्य उत्पादन पदार्थ बिक्री वितरण हुने उद्देश्यले संचालित स्थल सम्झनु पर्दछ । यसले पशु हाट बजार, पशु संकलन केन्द्र एवं मासु बजारलाई समेत जनाउँछ ।

(ङ) “कृषि थोक बजार” भन्नाले पुनः बिक्री वितरण हुने गरी पाँच के.जी वा सो भन्दा बढी कृषि वस्तुको खरिद बिक्री हुने उद्देश्यले संचालित स्थल सम्झनु पर्दछ ।

(च) “कृषि उपज संकलन केन्द्र” भन्नाले उत्पादन क्षेत्रबाट कृषि उपज खरिद गरी वा संकलन मात्र गरि अन्यत्र बजारमा बेच विखन गर्ने उद्देश्यले संचालित स्थल सम्झनु पर्दछ ।

(छ) “कृषि खुद्रा बजार” भन्नाले कृषि वस्तु उपभोक्ताहरूका लागि फुटकर रुपमा खरिद बिक्री गर्ने उद्देश्यले संचालित बजार स्थल सम्झनु पर्दछ ।

(ज) “किसान बजार” भन्नाले कृषकहरूले उत्पादन गरेको कृषि उपज कृषक स्वयं वा प्रतिनिधिले उपभोक्तालाई बिक्री बितरण गर्ने स्थललाई सम्झनुपर्दछ ।

(झ) “इ बजार” भन्नाले इलेक्ट्रोनिक मेडियाको प्रयोग गरि अनलाइन/अफलाइन मार्फत छिटो, छरितो र गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्ने गरि विधिवत रुपमा दर्ता भएको संस्था भन्ने बुझनुपर्दछ ।

(ञ) “विकास शाखा” भन्नाले बन्दिपुर महागाउँमा रहेका कृषि विकास शाखा भन्ने सम्झनुपर्दछ ।

(ट) “अध्यक्ष” भन्नाले कृषि उपज बजार संचालक समितिको अध्यक्ष सम्झनु पर्दछ ।

(ठ) “सदस्य” भन्नाले कृषि उपज बजार संचालक समितिको सदस्य सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले अध्यक्षलाई समेत जनाउने छ ।

(ड) “सेवा शुल्क” भन्नाले बजारमा उपलब्ध गराईएको सेवा वा सुविधा वापत समितिलाई प्राप्त हुने स्टल भाडा बाहेकको इजाजत शुल्क, प्रवेश शुल्क सम्झनु पर्दछ ।

(ढ) “बजार व्यवस्थापक” भन्नाले यस निर्देशिका बमोजिम तोकिएको बजार व्यवस्थापक लाई सम्झनु पर्दछ ।

(ण) “निर्देशन समिति” भन्नाले नियम २८ अनुसार गठित समितिलाई सम्झनुपर्दछ ।

(त) “संचालक समिति” नियम ३ अनुसार गठित समितिलाई सम्झनुपर्दछ ।

परिच्छेद—२

समितिको गठन, काम कर्तव्य र अधिकार

३. कृषि बजार व्यवस्थापन समिति गठन:

(१) कृषि थोक बजार, संकलन केन्द्र, किसान बजार र खुद्रा बजारको संचालन एवं व्यवस्थापन गर्न देहाय बमोजिम कृषि बजार व्यवस्थापन समिति गठन हुनेछ ।

(क) बजार स्थल रहेको वडाको प्रतिनिधि

- सदस्य

(ख) बन्दिपुर गाउँपालिकाको कृषि-पशु सेवा प्रविधिक मध्येबाट १ जना

- सदस्य

(ग) बजारको मुख्य प्रभाव क्षेत्रभित्रको सकृय समुह, सहकारी, कृषक संजाल मध्येबाट छनौट भएको १ जना महिला सहित ३ जना प्रतिनिधि

- सदस्य

(घ) खुद्रा बजार र संकलन केन्द्रमा इजाजत लिई नियमित कारोवार गर्ने १ जना महिला सहित २ जना व्यापारी प्रतिनिधि - सदस्य

(ङ) उपभोक्ताको संस्थागत निकाय मध्येबाट सिफारिस भइ आएको १ जना

- सदस्य

(च) बजार व्यवस्थापक,

- सदस्य—सचिव

(२) उपनियम (१) को समितिका सदस्यहरू कृषक प्रतिनिधि र व्यवसायी प्रतिनिधिको चयन सर्वसम्मति वा उपस्थित भएमध्येबाट बहुमतिय प्रणालीबाट गरिनेछ ।

(३) उपनियम (१) को समितिका अध्यक्षको निर्वाचन उपनियम (१) बमोजिमको सदस्यहरू मध्येबाट सर्वसम्मतिबाट गरिनेछ, सर्वसम्मति हुन नसकेमा कृषक, व्यापारी र सदस्य हरू मध्ये बाट बहुमतिय प्रणालीबाट गरिनेछ ।

(४) उपनियम (१) बमोजिमको अध्यक्ष पदको निर्वाचनमा व्यवस्थापक, सदस्य सचिव, जनप्रतिनिधि तथा कृषि, पशु सेवा प्राविधिक बाहेकको सदस्यलाई मात्र मताधिकार हुनेछ।

(५) खण्ड (च) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि समितिले आफ्नै श्रोतबाट बजार व्यवस्थापक नियुक्ति नभए सम्मको लागि बन्दिपुर गाउँपालिकाले व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ ।

(६) सहकारी, गैर—सरकारी संस्था तथा निजी क्षेत्रको छाता संगठन उद्योग बाणिज्य संघ जस्ता संगठित संस्थाद्वारा संचालित बजारको संचालक समितिमा सम्बन्धित संस्थाको तर्फबाट क्षमतावान र क्रियाशिल सदस्यमध्ये बाट छनौट गरी ३ जना ब्यबसायी र सोही संस्था वा लाभान्वित क्षेत्रबाट ३ जना कृषि उत्पादनमा संलग्न सहित ६ जना ब्यबसायी (कम्तिमा २ जना महिला), उपभोक्ताको संस्थागत निकाय मध्येबाट सिफारिस भइ आएको १ जना, सम्बन्धित वडाको प्रतिनिधि १ जना र बन्दिपुर महागाउँको कृषि विकास शाखाबाट १ जना गरी ९ जनाको समिति गठन गर्नुपर्नेछ ।

(७) ब्याक्तिगत फर्म वा कम्पनी सँग साझेदारीमा संचालित बजारको हकमा फर्म वा कम्पनीले तोकेको १ जना अध्यक्ष कम्तीमा १ जना महिला सहित सहित ३ जना, लाभान्वित कृषक प्रतिनिधि ३ जना, बन्दिपुर महागाउँको कृषि वा पशु सेवा शाखाबाट १ जना, उपभोक्ताको संस्थागत निकायबाट १ जना र बजार संचालन हुने वडाका वडा प्रतिनिधि १ जना समेत गरी जम्मा ९ सदस्यीय ब्यवस्थापन समिति गठन हुनेछ । संकलन केन्द्रको लागि उपभोक्ताको संस्थागत सहभागिता अनिवार्य हुनुपर्ने छैन ।

(८) समितिको म्याद समाप्त हुनु भन्दा कम्तिमा १५ दिन अगावै निर्वाचन हुनु पर्नेछ । सो अवधिमा निर्वाचन हुन नसकेमा बन्दिपुर गाउँपालिका विद्यमान समितिले नै कार्य गर्ने गरी बढीमा ६ महिनाको म्याद थप गर्न सक्नेछ । यसरी व्यवस्था गरिएको समितिद्वारा भए, गरेका काम कारवाहीलाई निर्वाचित समितिले गरे सरहको मान्यता प्राप्त हुनेछ ।

(९) सदस्यहरूको पदावधि: (१) सदस्यहरूको पदावधि अध्यक्ष निर्वाचित भएको मितिले ३ वर्षको हुनेछ,

- (२) उपनियम (८) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो निर्देशिका लागु भएपछि अध्यक्ष पदमा एकै व्यक्ति लगातार दुई पदावधि भन्दा बढी हुन सक्ने छैन ।
- (३) समितिले आवश्यक देखेमा सरकारी कर्मचारी, कुनै स्वदेशी वा विदेशी संस्थाको प्रतिनिधि, विशेषज्ञ वा सल्लाहकारलाई समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्ने छ।

४. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ,—

- (क) बजारको विकास, विस्तार र गुणस्तरीय सेवा प्रवाह गर्ने सम्बन्धमा कार्ययोजना बनाई लागु गर्ने,
- (ख) बजार संचालनको लागि आवश्यक पर्ने कर्मचारी दरबन्दी, सेवा शर्त र सुविधा यकिन गरी स्वीकृतिका लागि बजार निर्देशन समितिमा पेश गर्ने,
- (ग) सरोकारवाला समक्ष कृषि बजारको सम्बन्धमा आवश्यक सुचना सम्प्रेषण गर्ने,
- (घ) बजारको विकास, विस्तार र बजारबाट प्राप्त हुन सक्ने सेवाका सम्बन्धमा प्रचार प्रसार गर्ने,
- (ङ) कृषि उत्पादक, व्यापारी, उपभोक्ता, संघ, संस्था तथा अन्य सम्बन्धित निकायलाई बजार सेवा, सुविधा उपलब्ध गराउने,
- (च) कृषि बजारको भौतिक सुविधाको संरक्षण, मर्मत संभार तथा संवर्द्धन गर्ने,
- (छ) बजार संचालन सम्बन्धी कुनै समस्या उत्पन्न भएमा सो समाधान गर्ने,
- (ज) बजार स्थलभित्रको फोहोर व्यवस्थापन गरी स्वस्थ वातावरण कायम गर्ने,
- (झ) वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम तथा बजेटको परिधि भित्र रहेर कार्यक्रम संचालन गर्ने,
- (ञ) गुणस्तरहीन, अखाद्य वा मिसावटयुक्त तथा उपभोक्ताको स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पर्ने उपज-वस्तु खरिद— बिक्री गर्न नपाइने व्यवस्था मिलाउने,
- (ट) प्रमाणिक नापतौल प्रणाली तथा आधिकारीक निकायबाट प्रमाणित स्वीकृत नाप तौल विपरित कार्य गरेको पाइएमा सामग्री-उपकरण जफत गरी कारवाही गर्ने,
- (ठ) रोगी पशुपंक्षी एवं पशुजन्य पदार्थ बिक्री वितरण गर्न नपाइने व्यवस्था मिलाउने,
- (ड) उचित स्थानमा बध गरी उचित चिस्यान कायम गरी भण्डारण तथा ढुवानी गरेको माछा, मासु मात्र बिक्री गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाउने,

५. सल्लाहकार समितिको गठन: नियम ३ को उपनियम (१) बमोजिमको समितिलाई आवश्यकता अनुसार सहयोग एवं सल्लाह दिन समितिले ३ जना सदस्य रहेको एक सल्लाहकार समिति गठन गर्न सक्ने छ ।

६. सदस्यको योग्यता: यस निर्देशिका बमोजिम गठन हुने संचालक समितिको सदस्य हुनको लागि देहाय बमोजिम योग्यता पुगेको हुनु पर्नेछ—

- (क) नेपाली नागरिक,
- (ख) २१ वर्ष उमेर पुगेको,
- (ग) बजार स्थलको कार्यक्षेत्रभित्र बसोबास गरेको
- (घ) नैतिक पतन हुने फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट दोषी प्रमाणित नभएको वा कुनै अदालतबाट कैद सजाय भएको रहेछ भने सो भुक्तान भएको पाँच वर्ष पुरा भएको हुनु पर्ने ।
- (ङ) मगज नबिग्रेको,
- (च) कृषि उपज बजारको कोष वा सार्वजनिक सम्पत्ति अपचलन गरेको प्रमाणित नभएको ।

७. पद रिक्त हुने: देहायको अवस्थामा समितिको सदस्यको पद रिक्त हुनेछ -

- (क) कुनै सदस्यको मृत्यु भएमा ।
- (ख) अन्यत्र बसाई सरी गएमा ।

- (ग) सदस्यले आफ्नो पदबाट दिएको राजिनामा समितिबाट स्वीकृत भएमा समितिका सदस्य तथा सदस्य—सचिवले आफ्नो पदबाट राजिनामा दिँदा अध्यक्ष समक्ष, तथा अध्यक्षले राजिनामा गर्दा समिति समक्ष पेश गर्नेछन् । यसरी पेश हुन आएको राजिनामा समितिको बहुमत सदस्यको निर्णयद्वारा स्वीकृत वा अस्वीकृत गर्न सकिनेछ ।
- (घ) कुनै सदस्यको योग्यता नियम ६ बमोजिमको नरहेको प्रमाणित भई वा नियम ३० बमोजिम कारवाही भई बजार व्यवस्थापन नियमन समितिद्वारा निजलाई पदबाट हटाइएमा ।
- (ङ) कुनै सदस्य विरुद्ध समितिका कम्तिमा पनि दुई तिहाई सदस्यको निर्णयद्वारा उचित र पर्याप्त कारण सहित पदबाट हटाउन गरिएको लिखित उजुरी जायज भएको सम्बन्धित निकायको रायको आधारमा सो सदस्यलाई बजार व्यवस्थापन नियमन समितिद्वारा पदमुक्त गरिएमा ।
८. नियम ७ बमोजिम कुनै सदस्यको पद रिक्त भएमा सो को जानकारी समितिले तुरुन्त बन्दिपुर गाउँपालिकामा जानकारी दिनुपर्नेछ । उपरोक्त जुनसुकै कारणबाट रिक्त हुन आएको कुनै सदस्यको पदमा निजको बाँकी पदावधि सम्मको लागि जुन प्रकृयाबाट पदपुर्ति भएको हो सोही प्रकृयाको आधारमा पदपुर्ति गरिनेछ ।

९. समितिको बैठक र निर्णय:

- (१) समितिको नियमित बैठक प्रत्येक महिनामा एकपटक अध्यक्षले तोकेको मिति र समयमा समितिको कार्यालयमा बस्नेछ ।
- (२) समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्ने छ र निजको अनुपस्थितिमा बैठकमा उपस्थित सदस्यहरू मध्ये जेष्ठ सदस्यले गर्नेछ ।
- (३) समितिमा बहुमतको निर्णय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिन सक्नेछ ।
- (४) बैठकको निर्णय अध्यक्ष र सदस्य—सचिवले प्रमाणित गर्नुपर्नेछ ।
- (५) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समितिले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

१०. गणपुरक संख्या: समितिको कुल सदस्य संख्याको कम्तीमा एकाउन्न प्रतिशत सदस्यहरू उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपुरक संख्या पुगेको मानिने छ ।

११. उप—समितिको गठन गर्न सक्ने: समितिले आफ्नो कार्य संचालनमा सघाउ पुऱ्याउन समितिका कुनै सदस्यको संयोजकत्वमा उप—समिति गठन गर्न सक्ने छ र त्यस्तो उप—समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार समितिले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

१२. समितिको कार्यालय: समितिको कार्यालय सम्बन्धित कृषि/पशु बजार परिसर भित्र रहनेछ ।

परिच्छेद—३

कृषि बजार दर्ता, अनुगमन र नविकरण

१३. दर्ता सम्बन्धी व्यवस्था: (१) यस निर्देशिका बमोजिम विधिवत् गठन भएको कृषि बजार व्यवस्थापन समिति गठन भएको ६० (साठी) दिनभित्र समिति गठनको निर्णय प्रतिलिप सहित बन्दिपुर गाउँपालिका कार्यालयमा दर्ता गराउनु पर्नेछ । अन्य कृषि उपज /किसान बजार, संकलन केन्द्र को कृषि विकास शाखामा दर्ता गर्ने र खुद्रा बजार/ बिक्रि केन्द्र को हकमा सम्बन्धित वार्ड कार्यालयमा ब्यबसाय दर्ता गराउनुपर्नेछ ।

(२) बजार समिति दर्ता गर्दा देहायका मापदण्ड एवं प्रकृया पुरा भएको हुनु पर्ने छ ।

(क) बजार स्थापनका लागि आवश्यक जग्गाको व्यवस्था हुनुपर्ने ।

(ख) कारोवारको अवस्था

(ग) बाटोको सुविधा

(घ) अन्य बजारहरूको सामिप्यता

(ङ) कृषि उपजको उत्पादनको अवस्था

१४. नवीकरण सम्बन्धि व्यवस्था: समितिले प्रत्येक बर्षमा संस्था दर्ता नविकरण गराउनु पर्नेछ । नविकरणको आवेदन साथ उक्त अवधिको समितिको लेखा परिक्षण प्रतिवेदन र वस्तु अनुसारको कारोवार (परिमाण र रकम) समेत संलग्न राखि पेश गर्नु पर्नेछ । समिति दर्ता गर्ने निकायबाट नै नविकरण गरिनेछ ।

१५. बजारमा पुर्वाधार विकासका लागि सरकारी तथा गैह्र सरकारी लगानी प्राप्त गर्न देहायका मापदण्ड एवं प्रकृया पुरा भएको हुनु पर्नेछ ।

(क) बजारको स्थापना वा पुर्वाधार विकास गर्न प्रविधिक रुपमा सम्भाव्य हुनुपर्ने ।

(ख) बजार केन्द्रले चर्चेको/चर्चिने जग्गाको स्वामित्व सार्वजनिक, संस्थागत वा करारमा रहेको हुनु पर्नेछ । कृषि बजारको स्थापनाको लागि आवश्यक जग्गा व्यवस्थापन गरिदिने बन्दिपुर गाउँपालिकाको आवश्यकतानुसारको सहयोग हुनेछ ।

(ग) बजार केन्द्रले चर्चेको/चर्चिने जग्गाको स्वामित्व, साँध सिमाना र भोगचलन पुर्णतः विवाद रहित तथा कुनै प्रकारको अतिक्रमण वा खिचलो नभएको हुनुपर्ने ।

(घ) प्रस्तावक निकाय-लाभग्राहिद्वारा बजारको संचालन, बजारबाट हुने आम्दानी खर्चको बाँडफाँड र वितरण तथा अन्य आर्थिक एवं व्यवस्थापकीय जिम्मेवारी र दायित्वहरूको बहनका साथै निर्देशिकाको पुर्ण रुपमा परिपालना गर्ने व्यहोराको मन्जुरीनामा पेश गरेको हुनुपर्नेछ ।

१६. अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था: बन्दिपुर गाउँपालिका र यस अन्तर्गतका सम्बन्धित कार्यालयबाट समितिको काम कारवाही तथा बजार कारोवार जुन सुकै बेला पनि निरीक्षण गर्नेछ र माग गरे अनुसारको विवरण तथा कागजात उपलब्ध गराउनु समितिको कर्तव्य हुनेछ । अनुगमन कर्ताले नियमित रुपमा बजारको अनुगमन गरी समस्या समाधान गर्नुपर्नेछ समस्या समाधान हुन नसकेको बिषयमा बिकल्प सहित बजार व्यवस्थापन नियमन समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद—४

समितिको आर्थिक व्यवस्था

१७. समितिको कोष: (१) समितिको एउटा छुट्टै कोष हुनेछ । समितिको कोषमा देहायका रकमहरू रहने छन् र समितिको सबै खर्च सो कोषबाट व्यहोरिने छ ।

(क) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय सरकारबाट समितिलाई प्राप्त रकम,

(ख) सेवा, सुविधाबाट प्राप्त शुल्क र रकम,

(ग) विभिन्न व्यक्ति वा संघ, संस्थाबाट प्राप्त रकम,

(घ) विदेशी सरकार-अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाबाट प्राप्त रकम,

(ङ) अन्य नियमित स्रोतबाट प्राप्त रकम,

(२) समितिलाई प्राप्त रकम नेपाल राष्ट्र बैकबाट बैकिंग कारोवार गर्न मान्यता प्राप्त बैकमा खाता खोली जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

(३) विदेशी सरकार/अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाबाट आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग प्राप्त गर्दा बन्दिपुर महागाउँको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(४) समितिको खाता संचालन समितिको अध्यक्ष र बजार व्यवस्थापक (सदस्य—सचिव)को संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ ।

१८. आर्थिक प्रशासन: (१) समितिको आय व्ययको लेखा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत ढाँचामा राखिने छ ।

(२) समितिको लेखा परीक्षण आर्थिक कारोवारको आधारमा चार्टर्ड एकाउण्टेन्ट वा रजिष्टर्ड लेखापरीक्षकबाट आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले ३ महिनाभित्र गराउनु पर्नेछ ।

(३) समितिले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिना भित्र वार्षिक आय व्यय विवरण सहितको प्रतिवेदन बन्दिपुर गाउँपालिकामा बुझाउनुपर्ने छ ।

(४) समितिले आय व्ययको विवरण प्रत्येक महिनामा सुचना पाटीमा सुचना टाँस गरी सार्वजनिक गर्नुपर्ने छ ।

(५) समितिले आर्थिक कार्य गर्दा-गराउँदा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, बन्दिपुर गाउँपालिकाको प्रचलित ऐन, नियम र आर्थिक कार्यविधिको अधिनमा रही समितिको स्वीकृत “आर्थिक प्रशासन कार्यविधि” बमोजिम गर्नु गराउनु पर्नेछ ।

(६) समितिको सम्पूर्ण आर्थिक कारोवार र खर्चको विवरण समितिको नियमित बैठकद्वारा अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।

१९. कृषि उपज बजार स्थलको वर्गीकरण र कोषमा जम्मा रकम खर्च गर्ने व्यवस्था: कृषि उपजबजार स्थलको कुल वार्षिक आयको आधारमा देहाय बमोजिमको वर्गीकरण गरिनेछ ।

- (१) वार्षिक रु ५० लाख भन्दा बढी आय हुने बजार स्थल, “क” वर्ग ।
- (२) वार्षिक रु २० लाख देखि रु ५० लाखसम्म आय हुने बजार स्थल, “ख” वर्ग ।
- (३) वार्षिक रु २० लाखसम्म आय हुने बजार स्थल, “ग” वर्ग ।

२१. बजारको खर्च व्यवस्थापन: बजारको खर्च व्यवस्थापन देहाय बमोजिम गरिने छ ।

- (१) “क” वर्गका बजारले कुल आयको ७० प्रतिशत रकम नियमित बजार संचालन गर्न (कर्मचारीतलब, भत्ता, बैठक भत्ता, बिजुली, पानी टेलीफोन, सरसफाई, सुरक्षा तथा अन्य भैपरी खर्च आदी) तथामर्मत संभार कार्य र जग्गा उपयोग गरे वापत लाग्ने भाडा रकम व्यहोर्ने र ३० प्रतिशत रकमस्थायी निर्माण भौतिक संरचना कार्य गर्न छुट्याउने ।
- (२) “ख” वर्गका बजारले कुल आयको ८० प्रतिशत रकम नियमित बजार संचालन गर्न तथा मर्मत संभार कार्य र जग्गा उपयोग गरे वापत लाग्ने भाडा रकममा व्यहोर्ने र २० प्रतिशत रकम स्थायी निर्माण कार्य गर्न छुट्याउने ।
- (३) “ग” वर्गका बजारले कुल आयको ९० प्रतिशत रकम नियमित बजार संचालन गर्न तथा मर्मत संभार कार्य र जग्गा उपयोग गरे वापत लाग्ने भाडा रकममा व्यहोर्ने र १० प्रतिशत रकम स्थायी निर्माण कार्य गर्न छुट्याउने ।

परिच्छेद—५

कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्था

२२. दरबन्दी स्वीकृत गर्ने: समिति अन्तर्गत आवश्यक पर्ने कर्मचारीको दरबन्दी बजार व्यवस्थापन नियमन समितिले स्वीकृत गर्ने छ सोको जानकारी बन्दिपुर गाउँपालिकालाई गराउनु पर्नेछ ।

२३. कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्था:(१) समितिको कार्य संचालनको निमित्त समितिले आफ्नो आर्थिक क्षमताको आधारमा बजार व्यवस्थापन समितिद्वारा स्वीकृत दरबन्दीको आधारमा कर्मचारी व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(२) यस निर्देशिका बमोजिम समितिको लागि आवश्यक कर्मचारी पदपूर्ति गर्न देहाय बमोजिमको “पदपूर्ति उप—समिति” रहनेछ ।

(क) सम्बन्धित समितिका अध्यक्षले तोकेको सदस्य,	- अध्यक्ष
(ख) बन्दिपुर गाउँपालिकाको प्रतिनिधि,	- सदस्य
(ग) बजार व्यवस्थापक	- सदस्य

(३) समितिको कर्मचारीहरूको परिचालन र आर्थिक लगायतका सेवा सम्बन्धी सुविधाहरूको पूर्ण दायित्व समितिमा हुनेछ ।

२४. व्यवस्थापकको नियुक्ति: (१) समितिले बजार व्यवस्थापकको नियुक्ति गर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम नियुक्ति गर्दा खुल्ला प्रतिस्पर्धाको आधारमा गर्नेछ ।

२५. व्यवस्थापक योग्यता: व्यवस्थापक पदको लागि देहाय बमोजिमको योग्यता पुगेको हुनुपर्नेछ ।

- (१) नेपाली नागरिक,
- (२) २१ वर्ष पुरा भएको
- (३) कृषि अर्थशास्त्र वा अर्थशास्त्र वा व्यवस्थापन वा विकास प्रशासन विषयमा स्नातक गरेको, तर खुद्रा बजार, किसान बजार तथा संकलन केन्द्रको हकमा कम्तिमा १२ कक्षा उत्तिर्ण भएको हुनुपर्नेछ ।
- (४) कानून बमोजिम कुनै पनि किसिमको सजाय नपाएको भनि स्व घोषण गरेको हुनुपर्ने,

२६. काम कर्तव्य र अधिकार: व्यवस्थापकको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

- (क) आफु मातहतका कर्मचारीहरूको रेखदेख र नियन्त्रण गर्ने ।
- (ख) समितिको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- (ग) बजार व्यवस्थाको लागि आवश्यक वार्षिक अल्पकालिन तथा दीर्घकालीन योजना तर्जुमा गरी समिति समक्ष पेश गर्ने ।
- (घ) कृषि बजार विकास संग सम्बन्धीत विभिन्न निकायहरूसंग समन्वय राखि कार्य गर्ने ।

- (ड) आर्थिक उत्तरदायीको रूपमा काम गर्ने ।
- (च) समितिले तोकेको अन्य कार्यहरू गर्ने-गराउने ।
- (छ) समितको बैठकमा सदस्य सचिव भइ काम गर्ने ।

परिच्छेद — ६

स्टल वा स्था वितरण सम्बन्धी व्यवस्था

२७. **स्टल वा स्थान वितरण सम्बन्धी व्यवस्था:** बजार स्थलबाट उपलब्ध गराइने स्टल, स्थान आदिको भाडा निर्धारण गर्दा देहायका आधार र प्रकृया अपनाइनेछ ।

(१) भाडा निर्धारणको आधार:

- (क) बजार स्थापना र पुर्वाधार विकासमा भएको लगानी,
- (ख) बजारको संचालन, व्यवस्थापन खर्च,
- (ग) भौतिक संरचना, उपकरण र सुविधाहरूको मर्मत संभार तथा बिमा खर्च,
- (घ) बजारमा थप पुर्वाधार विकास एवं सुविधा विस्तारका लागि आवश्यक पर्ने लगानी,
- (ङ) जनशक्ति विकास तथा उत्प्रेरणा खर्च,
- (च) आकस्मिक आर्थिक दायित्व तथा जोखिम व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पर्ने रकम,

(२) भाडा निर्धारणको प्रकृया:

- (क) समितिले भाडामा उपलब्ध गराउने स्टल, स्थान आदिको वर्गिकरण गर्ने,
- (ख) भाडा निर्धारणको आधार बमोजिको खर्च अनुमान तथा बजार क्षेत्र वरिपरि प्रचलित भाडादर समेतलाई मध्यनजर गरी आवधिक भाडा बृद्धिदर समेतको प्रस्ताव तयार गर्ने,
- (ग) समितिले भाडा निर्धारण सम्बन्धी प्रस्ताव तयार गरेपछि बन्दिपुर गाउँपालिकाबाट स्वीकृत गर्नेछ । तर उक्त भाडादर बजार क्षेत्र आसपास प्रचलित समान प्रकारको स्टल, स्थानको औसत भाडादर भन्दा बढी हुने छैन।
- (घ) कृषक, कृषि संजाल, कृषक सहकारी तथा कृषक समुहमा आबद्ध कृषकहरूद्वारा संचालन गरिने स्टलहरूको भाडादर अन्य तोकिएको भाडा दर भन्दा २० प्रतिशतसम्म सस्तो हुनुपर्नेछ । महिलाहरू द्वारा संचालित स्टलहरूमा लाग्ने भाडादरमा २० प्रतिशत सम्म छुट दिनुपर्नेछ ।
- (३) समितिले कुल स्टल टहरा वा कोठा वा स्थानहरू मध्ये २० प्रतिशत कृषि संजाल, कृषि सहकारी संस्था र कृषक समुहको लागि छुट्याउनु पर्नेछ, सो को लागि बन्दिपुर गाउँपालिका कृषि विकास शाखाको सिफारिस पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (४) स्टल सम्बन्धी सम्झौता भएपछि समितिबाट निर्धारण गरिएको शुल्क दुई दुई बर्षमा समय सापेक्ष पुनरावलोकन गरिनेछ ।
- (५) समितिसँग सम्झौता गर्दा समितिले तोके बमोजिमको रकम धरौटी लिई स्टल वा स्थान उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (६) समितिले गोप्य सिलबन्दीको माध्यमबाट व्यवसाय दर्ता गरेको व्यक्ति वा फर्मलाई दरखास्त आवहान गरी शुरुमा एक पटकमा बढीमा ३ वर्षसम्मको लागि स्टल वा स्थान उपलब्ध गराउन सक्ने छ । सो पश्चात प्रत्येक ३, ३ बर्षमा सिलबन्दीको माध्यमबाट दरखास्त आवहान गरी स्टल छनौट गरिनेछ ।
- (७) एक परिवारलाई एक वटा मात्र स्टल वा स्थान उपलब्ध गराइने छ । उपलब्ध गराईएको स्टल वा स्थान कसैलाई भाडामा लगाईएको वा अन्य प्रयोजनमा प्रयोग भएको पाइएमा समितिले एकतर्फी सम्झौता रद्द गरि स्टल भाडामा लिदां राखेको धरौटी जफत गर्ने छ र सोको सुचना सम्बन्धीत पक्षलाई दिने छ ।

परिच्छेद—७

नीतिगत र प्राविधिक नियमन सम्बन्धि व्यवस्था

२८. कृषि बजार निर्देशन समिति:

(१) कृषि बजार सम्बन्धी नीति निर्देशन एवं समन्वय गर्ने निम्नानुसारको निर्देशन समिति हुनेछः

(क) अध्यक्ष/उपाध्यक्ष	बन्दिपुर गाउँपालिका	अध्यक्ष
(ख) प्रमुख	प्रमुख प्रशाशकीय अधिकृत	सदस्य
(ग) वडा अध्यक्ष	बजार क्षेत्र हेर्ने	सदस्य
(घ) अध्यक्ष	उद्योग बाणिज्य संघ	सदस्य
(ङ) प्रमुख	योजना विकास शाखा, -अनुगमन	सदस्य
(च) प्रतिनिधि	कृषि बजार	सदस्य
(छ) अध्यक्ष	उपभोक्ता हक हित संरक्षण	सदस्य
(ज) प्रमुख	कृषि विकास शाखा	सदस्य सचिव

(२) समितिले आफ्नो बैठकमा बढीमा २ (दुई) जना सम्बन्धित बिषय बिज्ञलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

२९. कृषि बजार निर्देशन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार:

- (क) बजार व्यवस्थापन समिति तथा अनुगमन कर्ताले गर्न नसकेका समस्याहरु समाधान गर्ने ।
- (ख) अन्तरनिकाय सँग सम्बन्धित विषयको बारेमा समन्वय गर्ने ।
- (ग) नीतिगत विषयमा मातहतका समितिहरुलाई आवश्यकता अनुसार निर्देशन दिने ।
- (घ) कृषि बजारहरुको प्राविधिक व्यवस्थापन तथा नियमन गर्ने ।
- (ङ) बजार संचालन सम्बन्धमा विवाद आएमा आवश्यक निर्देशन दिने ।
- (च) सबै प्रकारका बजारहरुको लागि आवश्यक पर्ने कर्मचारी प्रशासन तथा आर्थिक प्रशासन बिनियमावली स्वीकृत गर्ने ।

परिच्छेद—८

विविध

३०. पदाधिकारी तथा सदस्यलाई निलम्बन गर्न सकिने: पदाधिकारी तथा सदस्यले देहायको कसुर गरेमा निजहरुलाई व्यवस्थापन समितिले तीन महिनासम्म निलम्बनमा राख्न सक्नेछ ।

- (क) आर्थिक अनियमितता गरेमा,
- (ख) निर्देशिकाको बर्खिलाप हुने गरी कार्य गरेमा
- (ग) शान्ति सुरक्षामा खलल गर्न कार्य गरेमा ।

३१. समितिलाई भंग गर्न सक्ने: (१) देहायको अवस्थामा बजार व्यवस्थापन निर्देशन समितिले नियम ३ बमोजिम गठित समिति भंग गरी अर्को व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

- (क) समितिमा रहेका पदाधिकारी निस्कृय रही निर्वाचित वा मनोनयन भएको ३ महिनासम्म एउटा पनि बैठक बस्न नसकेमा,
- (ख) समितिलाई दिएको निर्देशन पालना नगरेमा,
- (ग) समितिको हित विपरित हुने कार्य गरेमा वा आर्थिक अनियमितता गरेको पाईएमा ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम समिति भंग गर्नु अगावै समितिका सबै पदाधिकारी तथा सदस्यलाईसफाईको मौका दिनु पर्नेछ ।

३२. **कृषि बजार संचालन सम्बन्धी विशेष व्यवस्था:** नियम ३१ बमोजिम समिति भंग भएमा समिति गठन सम्बन्धी व्यवस्था नभएसम्मको लागि बजार व्यवस्थापन निर्देशन समितिले अर्को व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
३३. **बरबुझारथ:** निवर्तमान समितिले नवगठित समितिलाई आफ्नो जिम्माको सम्पूर्ण नगदी, जिन्सी, आय व्यय विवरण तथा कागजात १५ दिनभित्र बुझाउनु पर्नेछ र सोको जानकारी बन्दिपुरगाउँपालिकालाई दिनु पर्नेछ ।
३४. **बजारको स्वामित्व:** कुनै कारणवश बजार संचालन हुन नसकी भंग भएमा सो बजार भाडामा निर्माण भएको भए जग्गा बाहेकको स्वामित्व तथा सरकारी तथा सार्वजनिक जग्गामा निर्माण भएको भए सो को स्वामित्व बन्दिपुर गाउँपालिकामा रहनेछ । व्याक्ति, फर्म तथा संगठित संस्थाले संचालन गरेका भएमा लगानीको आधारमा स्वामित्व रहनेछ ।
३५. **बीमा सम्बन्धी व्यवस्था:** बजारहरुको स्थायी भौतिक संरचना, मेशिन—उपकरण एवं सवारी साधनहरुको बीमा, व्यवस्थापन समितिले गराउनु पर्नेछ ।
३६. **सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था:** समितिका पदाधिकारी एवं कर्मचारीले समितिको कामको सिलसिलामा वा नेपाल सरकारको कुनै कार्यक्रममा सहभागी हुँदा निजहरुलाई प्रदान गरिने भ्रमण खर्च लगायतका सुविधाहरुको हकमा समितिको आर्थिक विनियमावलीमा तोकिए बमोजिम हुनेछ । कर्मचारी बाहेक समितिका पदाधिकारीहरुलाई तलब भत्ताको सुविधा हुने छैन ।
३७. **लाभांश वितरण** बजारको स्थापना वा संचालनमा संलग्न जग्गादाता, स्थानिय साझेदार वा सहयोगी निकाय-संघसंस्थालाई त्यस्तो साझेदारी वा सहयोग वापत लाभांश प्रदान गर्नुपर्ने अवस्थामा निजहरुको लगानीको आधारमा समितिले खुद मुनाफाको ५० प्रतिशत भन्दा बढी नहुने गरी उपलब्ध गराउन सक्नेछ । सो भन्दा बढी मुनाफा वितरण गर्नु पर्ने भएमा बन्दिपुर महागाउँको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।
३८. **स्थान, समय तोक्न सक्ने:** गाउँपालिका वा वडा कार्यलयले सर्वसाधारणको सुविधा, सर—सफाई तथा पार्किंग, ट्राफिक व्यवस्थापन समेतको कार्यलाई दृष्टिगत गरी कृषि उपजहरुको खरिद बिक्री कार्यको लागि यस निर्देशिकाको प्रतिकुल नहुने गरी निश्चित स्थान, समय र प्रकृया तोक्न सक्नेछ।
३९. **व्यवसायीले पालन गर्नुपर्ने आचरण:** बजार स्थलमा व्यवसाय गर्न चाहने व्यवसायीले देहायका आचरण पालना गर्नुपर्नेछ ।
- (क) इजाजत प्राप्त व्यवसायीले प्रचलित कानून बमोजिम तिर्नुपर्ने सम्पूर्ण करहरु तिरी नविकरण गर्दाको समयमा कर चुक्ताको प्रमाण पत्र समेत पेश गर्नुपर्ने छ ।
 - (ख) बजार व्यवस्थापन समितिलाई आफुले प्रयोग गरेको सुविधा वापत बुझाउनु पर्ने भाडा वा अन्य शुल्क बुझाउदा व्यवस्थापन समितिको खातामा जम्मा गरेको भौचर पेश गर्नुपर्ने छ ।
 - (ग) इजाजत प्राप्त व्यक्ति आफैले परिचयपत्र फोटो सहित देखिने गरी व्यापार गर्नुपर्नेछ
 - (घ) स्थानीय उत्पादन भएको अवस्थामा सोही बस्तुलाई प्राथमिकताका साथ बजारिकरण गर्नुपर्नेछ ।
 - (ङ) व्यवसायिले आफुले गरेको कारोबारको मासिक विवरण समितिले तोकेबमोजिम उपलब्ध गराउनुपर्ने छ साथै कृषि उपजको बिक्री मूल्य सूचि सबैले देख्ने गरी राख्नुपर्नेछ ।
४०. **निर्देशिका संशोधन:** बन्दिपुर गाउँपालिकाले आवश्यकता अनुसार यो निर्देशिका संशोधन एवं परिमार्जन गर्न सक्नेछ ।
४१. **प्रचलित कानून बमोजिम हुने:** यस निर्देशिकामा भएका कुराहरु यसै बमोजिम र नभएका कुराहरु प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछन् ।

आज्ञाले महेश सुवेदी प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
--